

TAHKİM İLK İTİRAZI (HMK m. 413)

Av. Arb. Mehtap Şahin Altıntaş¹

Öz

Hukuki uyuşmazlıkların çözümünde kamu erkine dayalı yargı organının nihai karar merci oluşu, bireylerin ideal devlet algısının beklenen bir sonucudur. Ancak yargılama fonksiyonunun zaman zaman nihai amacı olan adalet olgusundan sapma göstermesi, uyuşmazlıkların taraflarını yargılama erkine alternatif yöntem arayışına yöneltmiştir. Bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkan "Tahkim" kavramı, uyuşmazlıkların çözümü konusunda devlet tekelindeki yargılama faaliyetine alternatif bir çözüm yöntemi olma özelliği taşımaktadır. Bu çalışmada tahkim yöntemi genel olarak tanımlanarak, tahkim ilk itirazına ilişkin esaslar karşılaştırmalı hukuk üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Tahkim
Hakem Kararı

Araştırma Makalesi

FIRST OBJECTION TO ARBITRATION

Abstract

The fact that the judiciary based on public power is the final decision maker in the resolution of legal disputes is an expected result of the ideal state perception of individuals. However, the fact that the judicial function sometimes deviates from the concept of justice, which is its ultimate goal, has led the parties to the disputes to seek alternative methods to the judiciary. The concept of "Arbitration", which emerged as a result of this search, has the feature of being an alternative solution method to the judicial activity in the state monopoly in the resolution of disputes. In this study, the arbitration method is defined in general and the principles of the first objection of arbitration are examined through comparative law.

Keywords

Arbitration
Arbitrament

Research Paper

¹ İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2020, maltintas78@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2962-1452

GİRİŞ

Özel hukuka ilişkin hukuki uyuşmazlıklar, kural olarak mahkemeler tarafından çözümlenip karara bağlanmaktadır. Ancak mahkemelerin son dönemde artan iş yükü nedeniyle yargılama sürecinin uzaması karşısında tahkim yöntemi sağladığı avantajlarla hukuk düzenimizde yaygınlaşmaya başlamıştır. Tahkim, egemenlik anlayışının bir gereği olarak yargılama hak ve yetkilerinin devlet tekelinde bulunması esasının bir istisnasıdır. Hukuki uyuşmazlığın tarafları tahkim şartına ya da tahkim anlaşmasına rağmen taraflar yargılama makamlarına başvurabilmektedirler. Mahkemenin tahkim şartını re'sen göz önüne alamadığı bu durumlarda tahkim ilk itirazı karşımıza çıkmaktadır.

1. TAHKİM

1.1. Tanım

Tahkim, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasıdır². Başka bir tanıma göre tahkim, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünü, anlaşmak suretiyle, devlet mahkemeleri yerine, hakem olarak adlandırılan özel kişilere bırakmalarıdır³.

1.2. Türk Hukukunda Tahkim

Türkiye, Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi konusundaki New York Sözleşmesi'ne 1992 yılında taraf olmuş ve 2001 yılında, 1985 tarihli Uluslararası Ticari Tahkim hakkındaki UNCITRAL Örnek Kanunu temel alarak, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununu kabul etmiştir⁴.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsam olarak yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olduğu uyuşmazlıklar için uygulanacaktır. MTK ise tahkim yerinin Türkiye olduğu uyuşmazlıklarda uyuşmazlık yabancı unsurlu ise uygulanır. Ülkemiz tahkim alanındaki Yabancı Hakem Kararlarının tanınması ve Tenfizi Hakkındaki 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki 1961 tarihli Cenevre Sözleşmesine taraftır.

Öte yandan, 20.11.2014 tarihinde kabul edilen ve 29.11.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 6570 sayılı kanunla İstanbul Tahkim Merkezi kurulmuştur. Bu Kanunun amacı, yabancılik unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif

² (KURU, Baki. Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Cilt I, Ankara, 2020, s. 594.)

³ (BULUR, Alper. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Arabuluculuk Yöntemi, *Ankara Barosu Dergisi*, 2007, s. 88.)

⁴ (ÜNEL, Nehir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu Uluslararası Ekonomik Sorunlar, [2](http://www.mfa.gov.tr/data/kutuphane/yayinlar/ekonomiksorunlardergisi/sayi32/nehirunel.pdf?country, E.T. 12.12.2020, s. 51)</p></div><div data-bbox=)

uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözümlenmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir⁵.

1.3. Tahkim Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9. maddesine göre yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır. Ayrıca, hiç kimse rızası dışında kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 37. maddesinde düzenlenen kanuni hâkim güvencesinin bir sonucudur⁶. Bu nedenle, geçerli bir tahkim anlaşması olmadan tahkim yolu ile çözümlenmesi mümkün değildir⁷.

Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundan farklı olarak 6100 Sayılı HMK'da tahkim anlaşmasını tanımlayan bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre tahkim sözleşmesi "Tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşma" şeklinde düzenlenmiştir (md. 412). MTK'da ise tahkim anlaşması "Tarafların, sözleşmeden kaynaklı veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşma" şeklinde ifade edilmiştir (md. 4.1/I).

Her iki kanunda da tahkim sözleşmesinin yazılı olması gerektiği ifade edilmiş olup⁸, bu yazılı şekil doğrudan doğruya ülkemizin de taraf olduğu 1958 tarihli New York Sözleşmesinin II. maddesi ile düzenlenmiştir.

2. TAHKİM İLK İTİRAZI

2.1. Mevzuat

HMK md. 413: "(1) Tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyuşmazlığın çözümü için mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf tahkim ilk itirazında bulunabilir. Bu durumda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkansız değil ise

⁵ (BACANLI, Mehmet Rıfat. Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazi ve Değerlendirilmesi, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2016, s. 2)

⁶ ERKAN, M. Tahkim Şartının Ayrılabilirliği Prensibinin Asıl Sözleşmenin Yokluğu Durumunda Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. XVII, Y.2013, S. 1-2, s. 536)

⁷ TÖRE, N. Milletlerarası Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Varlığı Geçerliliği ve Etkileri, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019. s. 3)

⁸ KUZGUN, Ersan. Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Verilen Hakem Kararlarının İcrası. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C 19, Sayı : 1, Ocak 2020, s. 10,11)

mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder. (2) Tahkim itirazının ileri sürülmesi, tahkim yargılamasına engel değildir.”

MÖHUK md. 5: “Tahkim anlaşmasının konusunu oluşturan bir uyuşmazlıkta dava mahkemede açılmışsa; karşı taraf, tahkim itirazında bulunabilir. Tahkim itirazının ileri sürülmesi ve tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin uyuşmazlıkların çözülmesi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilk itirazlara ilişkin hükümlerine tâbidir.”

2.2. Tahkim İlk İtirazının Mahkemece İncelenmesi

Mahkemenin tahkim sözleşmesini gözetebilmesi için, davalının "davanın tahkim yolu ile (hakemlerde) görülmesi gerektiğini" bildirir şekilde bir tahkim itirazında bulunması ve bu tahkim itirazını da esasa cevap süresi içinde ileri sürmesi gerekir. Bu hali ile tahkim itirazı ilk itirazlara benzemekte ise de, teknik anlamda bir ilk itiraz değildir; esasa dair bir savunma vasıtasıdır. İlk itirazlar, karşı taraf (davalı) muvafakat etse bile, esasa cevap süresi geçtikten sonra ileri sürülemez. Buna karşılık, esasa cevap süresi geçirildikten sonra davalı tarafça tahkim itirazında bulunulabilir. Bu halde, davacı, süresinden sonra yapılan tahkim itirazına karşı savunmanın genişletildiğini ve buna muvafakat etmediğini bildirmezse (savunmanın genişletilmesine itiraz etmezse), savunmanın genişletilmesine zımnen muvafakat etmiş olur ve mahkeme böyle bir durumda tahkim itirazını inceler. Davalının esasa cevap süresi geçtikten sonra tahkim itirazında bulunması üzerine, davacı, bunun savunmanın genişletilmesi olduğunu ve buna muvafakati olmadığını bildirirse (savunmayı genişletmeye itiraz ederse), mahkeme, tahkim itirazını reddeder ve davayı esastan inceleyip karara bağlar⁹. Buna karşılık davacının savunmayı genişletmeye itiraz etmesi üzerine, davalı, cevap dilekçesini ıslah ederek, tahkim itirazının mahkemece incelenmesini sağlayabilir¹⁰. Yargıtay, bir kararında tahkim itirazının ıslah yoluyla ileri sürülebileceğini belirtmiştir¹¹.

Tahkim sözleşmesinin varlığına rağmen davacı genel mahkemede dava açarak, davalı da süresi içinde tahkim itirazında bulunmayarak uyuşmazlığın genel mahkemede çözümlenmesini sağlayabilir. Aynı şekilde, taraflar tahkim sözleşmesinden sonra anlaşarak, uyuşmazlığın mahkemede çözümlenmesini mümkün hale getirebilirler¹².

⁹ (PEKCANİTEZ, Hakan. Tahkim İlk İtirazı, *Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, Sayı : 32, Cilt : 11, s. 9)

¹⁰ (PEKCANİTEZ, ATALAY, & ÖZEKES. Medeni Usul Hukuku, s. 610)

¹¹ “Bu nedenle, niteliği gereği kural olarak cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir ise de, bu husus unutulmuşsa, sonraki aşamada davacının muvafakati ile ileri sürülmesi olanaklıdır. Şayet, davacının itirazı ile karşılaşmış ise, bir usûl hukuku kurumu olan tahkim itirazı, ilk itirazlardan olmamakla, cevap dilekçesinin ıslahı yoluyla da ileri sürülebilir. Davalı da cevap dilekçesini ıslah ederek tahkim itirazını ileri sürdüğüne göre, mahkemece, kural olarak ıslah yoluyla tahkim itirazının yapılabileceğinin kabulü yerindedir” (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2011/735 Esas, 2012/93 Karar, 22.02.2012 Tarih, Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T. 13.12.2020)

¹² (PEKCANİTEZ, s. 2, naklen; Prütting, ZPO Kommentar, 2. Auflage, Luchterhand 2010, § 1032, Rn. 2.)

Geçerli tahkim sözleşmesine rağmen, taraflar uyuşmazlığın genel mahkemede çözümlenmesi konusunda anlaşılırsa, bu konudaki anlaşma sadece görülmekte olan dava için mi bağlayıcı olacaktır yoksa daha sonra açılacak tüm uyuşmazlıkları da kapsayacak mıdır? Pekcantez'e göre, bu konu dürüstlük kuralı esas alınarak ele alınmalı ve bir tarafın kendisi bakımından uyuşmazlığın çözümü için mahkemeye başvurmasından sonra, aleyhine aynı uyuşmazlık hakkında mahkemede açılan davada tahkim itirazında bulunması, dürüstlük kuralına aykırı olduğundan, itiraz reddedilmelidir¹³. Aynı görüşü benimseyen Yargıtay, tahkim sözleşmesine rağmen mahkemede açılan davada tahkim itirazı ileri sürülmeyle davaya devam edilmesinden sonra, aynı sözleşmeye dayanarak mahkemede açılan davada tahkim itirazının ileri sürülmesini dürüstlük kuralına aykırı bularak reddetmiştir¹⁴. O halde, geçerli bir tahkim sözleşmesine rağmen mahkemede açılan davada tahkim itirazında bulunulmamasını, sadece o uyuşmazlık (dava) bakımından değerlendirmemek gerekir. Aynı sözleşmeye dayanarak daha sonra açılacak olan davada tahkim itirazı ileri sürülemez¹⁵.

Tarafların tahkim yolu ile çözümleneceğine ilişkin anlaştıkları bir uyuşmazlıkla ilgili olarak mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf MTK m.5, HMK m.116/I-b ve HMK m.413/I gereğince tahkim ilk itirazında bulunabilir¹⁶. Tahkime konu uyuşmazlığa MTK hükümlerinin uygulanması gerekiyorsa tahkim ilk itirazı da MTK hükümlerine göre, HMK hükümlerinin

¹³ (PEKCANITEZ, s. 613)

¹⁴ "Görüldüğü üzere, davacı tarafından açılan davada "tahkim itirazında" bulunan yüklenici şirket, kendi davasında sözleşmedeki tahkim koşulunu dikkate almadan genel mahkemede davasını açmıştır. Geçerli tahkim sözleşmesi veya şartına rağmen sözleşmenin taraflarının davalarını hakem yerine mahkemelerde açmış olmaları durumunda; tahkim sözleşmesinin veya şartının uygulanmasından vazgeçmiş olduklarının kabulü gerekir. Çünkü Türk Medenî Kanunu'nun 2. maddesi gereğince herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Az yukarıda da açıklandığı üzere, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin tarafları, sözleşmede kararlaştırılan tahkim şartının uygulanması olanağını ortadan kaldırmışlardır. Açıklanan bu sebeplerle davalılarca yapılan tahkim itirazı kabul edilemez. Mahkemece, uyuşmazlığın esasına girilerek çözüme bağlanmalıdır." (Yargıtay 15. HD. 2008/5065 Esas, 2009/6721 Karar, 11.12.2009 Tarih. Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T. 13.12.2020)

¹⁵ (PEKCANITEZ, s. 614)

¹⁶ "Somut olayda taraflar arasındaki uyuşmazlık; asıl taşıyıcı davalı ile fiili taşıyıcı davacı arasında dava dışı Orient Graphics firmasına ait malların İspanya'dan Türkiye'ye nakliyesine ilişkin taşıma sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Dosya içerisinde yer alan "Yükleme Antlaşması" başlıklı taşıma sözleşmesinin, yazılı şekilde düzenlendiği, taraflarca icap ve kabulün teyitleşilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Bahsi geçen sözleşmede; sözleşme koşullarına 24. saat içinde itiraz edilmediği taktirde teyit edilmiş sayılacağı, sözleşmeden doğabilecek uyuşmazlıkların İstanbul Ticaret Odası Tahkim Uzlaştırma ve Hakem Bilirkişilik Yönetmeliği uyarınca çözümleneceği belirtilmektedir. Sözleşme uyarınca davacı firma tarafından taşımının yapılması, davacı tarafından bu taşımadan kaynaklı navlun alacağının talep edilmesi karşısında davacı tarafından "Yükleme Antlaşması" başlıklı taşıma sözleşmesindeki koşulların tahkim şartı da dahil olmak üzere kabul edildiği sonucuna varılmaktadır. HMK'nın 116. maddesinde tahkim itirazı ilk itirazlar arasında sayılmış olup davalı vekilince süresinde tahkim ilk itirazında bulunulmuştur. Mahkemece yukarıda açıklanan hususlar uyarınca geçerli bir tahkim şartının mevcudiyeti gözetilmeksizin tahkim ilk itirazının reddiyle işin esasının incelenip yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2015/1687 Esas, 2015/6696 Karar, 11.05.2015 Tarih. Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T.13.12.2020.)

uygulanması gerekiyorsa tahkim ilk itirazı da HMK hükümlerine göre değerlendirilecektir¹⁷. Ön inceleme aşamasında değerlendirilip karara bağlanan tahkim ilk itirazı yargılamanın ilerleyen aşamalarında ileri sürülemeyeceğinden yargılama hızlı bir şekilde yürütülebilecektir¹⁸.

Tahkim ilk itirazının mahkemece incelenerek kabul edilmesinden sonra “davanın usûlden reddi” gerekmektedir (HMK.m.413/1). Yargıtay eski kararlarında tahkim itirazı üzerine “dava dilekçesinin reddi”, bazı kararlarında ise “görevsizlik” kararı vermektedir¹⁹.

Geçerli bir tahkim anlaşmasına rağmen mahkemede dava açılmışsa, davalı tarafından süresi içerisinde verilecek cevap dilekçesiyle birlikte uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümlenmesi gerektiği iddiası ilk itiraz olarak ileri sürülmesi halinde mahkeme davalının bu yöndeki iddiasını incelenir. İnceleme sonucunda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise itiraz kabul edilip mahkemece davanın usulden reddine karar verilir²⁰.

Mahkemece itirazın reddi halinde ise davaya devam edilerek uyuşmazlığın esası ile ilgili bir karar verilir ve verilen nihai kararla birlikte tahkim itirazının reddi kararına karşı da

¹⁷ (TAŞKIN, Alim. Naklen, s. 465; EKŞİ, Nuray. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim (6100 sayılı HMK md. 407-444), Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2019 s.125.)

¹⁸ PEKCANITEZ, H.; Tahkim İlk itirazı, *Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, C. 11, S. 32, 2015/3, s.21)

¹⁹ “ Mahkemece iddia, savunma ve toplanan delillere göre her iki davalının da tahkim itirazında bulunduğu tahkim itirazı ilk itirazlara benzemekte ise de, ilk itirazlardan olmadığı, savunmanın genişletilmesi itirazında bulunulmadığı sürece, cevap süresi geçtikten sonra da tahkim itirazında bulunulabileceği, davacı ile Nokia Corporation arasında imzalanan Aralık 1995 tarihli distribütörlük sözleşmesinin 20/2. maddesinde davacı ile davalı N.. K... Ltd.Şti. arasında imzalanan 15.12.2000 ve 19.6.2001 tarihli distribütörlük sözleşmesinin 25. maddelerinde tahkim şartının bulunduğu, hukukî ilişkinin sözleşmeler çerçevesinde çözümlenmesinin zorunlu olduğu, sözleşmelerde tahkim şartı mevcut ve geçerli olduğundan asıl ve birleşen davada tahkim itirazının kabulü ile her iki davanın da hakemde görülmesi gerektiğinden dava dilekçelerinin reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 1-Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle davacı ile davalı N... C... ve N... K.... Ltd.Şti. arasında imzalanan sözleşmelerde tahkim şartının bulunmasına, bu şart dikkate alınarak yazılı şekilde hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan diğer temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir. 2-Davacı vekilinin karar ve ilâm harcına ilişkin temyizine gelince; davacı vekili asıl davayı açarken 4.320.320.000 TL, 27.4.2005 tarihinde de ıslah harcı olarak 3.103.149.00 YTL, Birleşen Kadıköy 4.Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2005/75 esas sayılı dosyasında da 31.12.2004 tarihinde 1.734.642.000 TL harç yatırılmış, 25.5.2005 tarihinde de harç tamamlattırılarak 1.732.895.40 YTL daha harç yatırılmıştır. Mahkemece asıl ve birleşen davada dava açılırken yatırılan peşin harçtan karar ve ilâm harcı düşüldükten sonra bakiye harcın iadesine karar verilmiş, ancak 23.4.2005 tarihinde yatırılan 3.103.149.00 YTL ve birleşen davada tamamlattırılan 1.732.895.40 YTL, harcın iadesine karar verilmediğinden hükmün bozulması gerekmekte ise de, bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün HUMK.'nun 438/7 maddesi uyarınca düzeltilerek onanması gerekmiştir.” (Yargıtay 19. HD. 2006/ 10027 Esas, 2007/3197 Karar, 30.03.2007 Tarih, Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T. 13.12.2020)

²⁰ (KUZGUN, Ersan, s. 15)

kanun yoluna başvurulabilir²¹. İtirazın kabul ya da reddi halinde mahkemece yapılacak işlemler, farklı ihtimaller üzerinden aşağıda detaylandırılmıştır.

3. TAHKİM İLK İTİRAZI ÜZERİNE MAHKEMECE YAPILACAK İŞLEMLER

Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ön inceleme yapılır. Mahkeme ön incelemede; dava şartlarını ve ilk itirazları inceler (HMK m. 137, 1). Tahkim ilk itirazı, dava şartlarından sonra (HMK m. 117, 2), ön sorunlar gibi incelenir ve karara bağlanır (HMK m. 117, 3).

Davalı esasa cevap süresi içinde hem yetki hem de tahkim ilk itirazında bulunursa, dava şartlarının tam olduğunu belirleyen mahkeme ilk önce yetki ilk itirazını inceler ve bu itirazı haklı bulursa yetkisizlik kararı vermekle yetinir. Bu ihtimalde tahkim ilk itirazını inceleme görevi yetkili mahkemeye ait olduğundan, yetkisiz mahkeme tahkim ilk itirazını inceleyemez. Nitekim Yargıtay eski bir kararında tahkim itirazının yetki itirazından sonra inceleneceğine karar vermiştir²².

HMK' da mahkemenin süresi içinde yapılan tahkim ilk itirazını belirli sebeplerle sınırlı olarak incelemesi kabul edilmiştir. Çünkü HMK'da hakemlerin kendi yetkilerini belirleyebileceği kabul edilmiştir (HMK.m.422)²³.

3.1. Tahkim İlk İtirazının İleri Sürülmesine İlişkin Olasılıklar

3.1.1. Tahkim İtirazı Hakkında Verilen Kararın Etkisi

Birinci ihtimalde, mahkemede açılmış davada tahkim itirazı ileri sürülmüşse, bu durumda mahkeme tahkim itirazını inceleyip bir karar verecektir. Mahkemenin tahkim itirazının reddi hakkındaki kararı hakemler için bağlayıcıdır. Örneğin, mahkeme tahkim sözleşmesinin hükümsüz olduğuna karar verir ve bu karar kesinleşirse, bu kararlar hakemler

²¹ (PEKCANITEZ, ÖZEKES, AKKAN, & KORKMAZ. s. 2650)

²² "Davalı vekilleri, yasal süresinde verdikleri cevap dilekçesinde, hem tahkim hem de yetki itirazında bulunmuşlardır. Uyuşmazlığın hakemde çözümlenmesi gerektiği yolundaki itiraz, mahkemenin görevine yönelik bulunmakla beraber görevle ilgili genel prensiplerden farklılık arzeder. Yerleşmiş Yargıtay İçtihatlarına göre, tahkime ilişkin itirazın davalı yanca cevap süresi içinde ileri sürülmesi gerekmekte olup, mahkemenin tahkim sözleşmesini kendiliğinden gözeterek görevsizlik kararı vermesi olanaklı değildir. Tahkim itirazı bu yönüyle ilk itirazlara benzemekte ise de teknik anlamda bir ilk itiraz olmayıp sözleşmeye dayalı bir def'i niteliğindedir. Bu durumda, önce yetki itirazının incelenmesi, yetki itirazı yerinde görüldüğü takdirde dava dilekçesinin yetki yönünden reddine karar verilmesi gerekir. Zira tahkim itirazını incelemek yetkili mahkemeye aittir. Mahkemece bu yönlerden yanılıya düşülerek öncelikle tahkim itirazının kabulü ile yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi isabetli görülmemiştir" (Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 1999/2591 Esas, 2000/2974 Karar, 19.04.2000 Tarih. Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T. 13.12.2020).

²³ (SARİÖZ BÜYÜKALP, İpek. Uluslararası Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Hükümsüz, Tesirsiz veya İcrasının İmkânsız Olması Kavramları, s. 2056 - 2057)

de bağı sayılmalıdır. Yani, mahkemenin hükümsüz saydığı bir tahkim sözleşmesini hakemler geçerli olarak kabul edemezler. Tahkim itirazının reddi kararından sonra hakemlerde dava açılmaz²⁴.

İkinci ihtimalde ise, dava tahkimde açılmıştır ve burada davanın mahkemede görülmesi gerektiği ileri sürülebilir. Bu durumda hakemler kendi yetkileri hakkında karar vereceklerdir. Tahkimde açılmış bir dava yoksa hakemlerin kendi yetkileri hakkında karar vermeleri mümkün değildir²⁵.

Üçüncü ihtimalde ise dava hem tahkimde, hem de genel mahkemede açılmıştır. Yani, aynı uyuşmazlık hakkında paralel bir yargılama yapılmaktadır. Bu durumda tahkim itirazının mahkemede ilk itiraz olarak ileri sürülmesi gerekir. Bu ilk itiraz üzerine mahkeme inceleme yapıp bir karar verecektir. Mahkemenin bu durumda hakemlerin vereceği kararı beklemesi zorunlu değildir. Hakemlerin de kendi yetkileri hakkında karar verebilmeleri nedeniyle, genel mahkemelerde tahkim sözleşmesinin geçersizliği hakkında açılmış olan bir davayı bekletici sorun saymaları gerekli değildir. Ancak tahkimde görülen uyuşmazlık hakkında karar verilmeden önce mahkeme aynı uyuşmazlığı karara bağlar ve bu hüküm kesinleşirse, hakemler mahkemenin bu kararını dikkate almalıdırlar. Aksi takdirde, tahkimde verilen karar yok hükmünde kabul edilmektedir. Mahkeme hakemlerin tahkim sözleşmesinin geçerliliği hakkında verdiği karar ile bağı değildir²⁶.

3.1.2. Tahkim İlk İtirazının Reddi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre mahkeme, yapacağı inceleme sonunda üç halde tahkim ilk itirazını reddederek dava hakkında karar verebilecektir.

a. Red Sebepleri

i. Tahkim Sözleşmesinin "Hükümsüz" Olması

Tahkim sözleşmesinin hükümsüz olması usul hukukuna veya maddi hukuka ilişkin sebeplerden kaynaklanabilir. Tahkim sözleşmesinde belli bir hukukî ilişkiye gönderme yapılmamış ise, bu sözleşme hükümsüzdür. Yine, tahkim sözleşmesinde uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümü konusunda karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları bulunmuyorsa bu sözleşmenin de hükümsüz olduğu kabul edilir. Tahkim sözleşmesinde belirsiz ve muğlak biçimde tahkim kurumları lehine gönderme yapılmışsa, bu tahkim sözleşmesinin de hükümsüz sayılması gerekir. Borçlar Kanunu'ndaki hükümsüzlük halleri, tahkim sözleşmesi bakımından da geçerlidir. Örneğin irade sakatlıkları, kamu düzenine ve emredici hukuk kurallarına aykırılık, temsil ilişkisinden kaynaklanan eksiklikler hükümsüzlüğe örnek olarak söylenebilir²⁷.

²⁴ (PEKCANITEZ, s. 615)

²⁵ (PEKCANITEZ, s. 615, naklen; BSK ZPO- Girsberger/In, Art. 359 N. 10.)

²⁶ (PEKCANITEZ, s. 616, naklen; Zöllner/Geimer, §1032 Rn.14.)

²⁷ (PEKCANITEZ, s. 616, naklen; Müller-Chen, Art. 61, N.22; Sarıöz Büyükalp, s.2032 vd.)

ii. Tahkim Sözleşmesinin “Etkisiz” Olması

Tahkim sözleşmesinin etkisiz olması, tarafların tahkim sözleşmesini sonradan sona erdirmiş olmalarına rağmen mahkemeye başvurmaları halinde söz konusu olabilir. Tahkim sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılan sürenin bitmiş olmasına rağmen taraflar sürenin uzatılması konusunda istekte bulunmamış iseler, burada da tahkim sözleşmesinin etkisizliğinden söz edilebilir. Yine, tahkime konu uyuşmazlık hakkında başka bir yargılama sonunda bir kesin hüküm elde edilmişse, burada yine artık tahkim sözleşmesinin etkisiz olduğu kabul edilmelidir²⁸.

iii. Tahkim Sözleşmesinin Uygulanmasının “İmkânsız” Olması

Tahkim anlaşmasının icrasının imkânsız olması, daha çok tarafların tahkim anlaşmasını akdederken dikkatsiz davranmaları sonucunda ortaya çıkan, tahkim anlaşmasının (genelde hakem heyeti oluşmadığı için) mahkemelerce de yorum yoluyla tamamlanamadığı ve etki doğurmasının sağlanamadığı durumları ifade etmektedir. Tahkim anlaşmasının icra edilebilir olması için, tahkim yerinin veya hakem heyetinin ne şekilde oluşturulacağına ilişkin usulün ya da tahkim usulüne uygulanacak kuralların belirlenmesi gerekir. Bu hususlardan birinin tereddüde yer vermeyecek biçimde belirlenmesi halinde, tahkim yeri usul kuralları ya da hakem heyeti veya tarafların seçtikleri usul kuralları eksik kalan noktaların tamamlayarak tahkim anlaşmasının icra edilebilmesini sağlayacaktır²⁹.

Tahkim sözleşmesinin varlığı tespit edilse bile geçerliliği itiraz konusu olabilir. Tahkim sözleşmesinin varlığı tespit edilmemişse, hükümsüz olduğu gerekçesiyle itiraz etmek, öncelikle varlığını kabul etmek anlamına gelir. Taraflardan biri aynı anda hem tahkim sözleşmesinin varlığına hem de geçerliliğine itiraz edebilir ve açılan tespit davasında, tahkim sözleşmesinin varlığı ispatlandığı takdirde hükümsüzlüğünün tespitini isteyebilir. New York Sözleşmesi m. 2, 3'e göre taraflar, tahkim sözleşmesi yaptıkları bir konu hakkında dava açtıklarında Sözleşmecî Devlet mahkemesi, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız olduğunu belirlemediği takdirde, taraflardan birinin tahkim itirazını kabul eder ve tarafları tahkime sevk eder³⁰.

Bu kapsamda aynı usûlü benimseyen HMK 413 hükmü, New York Sözleşmesi m. 2, 3 ile uyumludur. Tahkim yargılaması başlamadan mahkeme, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız olduğunu belirleyebilir. Mahkemenin bu hükmü, patalojik tahkim şartından kaynaklanabilir³¹.

²⁸ (PEKCANITEZ, s. 616)

²⁹ (BÜYÜKALP, s. 2034)

³⁰ (ÖZBEK, Mustafa Serdar. Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara, 2019, s.193)

³¹ (AKINCI, Ziya. Milletlerarası Tahkim, 5. Baskı, İstanbul: Vedat, 2020, s. 132;

3.1.3. Tahkim İlk İtirazını Reddedilmesinin Hukuki Sonuçları

Mahkeme tahkim ilk itirazını kabul etmez ise, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerekmediğinden davaya devam eder, ön incelemeyi tamamlayıp gerekli kararları vererek tahkikata geçer ve tahkikat için duruşma günü verir. Mahkemenin tahkim ilk itirazının reddine dair kararı bağlayıcı olup artık tahkim davası açılmaz. Mahkemenin tahkim ilk itirazının reddine dair ara kararına karşı ancak esas hükümle birlikte kanun yoluna başvurulabilir³².

Tahkim ilk itirazı reddedilmişse ve tahkim yargılaması konusu uyuşmazlık hakkında ilgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı ise (HUAK m. 18/A, 1; İMK m. 3; TTK m. 5/A), tahkim sözleşmesinin varlığı sebebiyle dava açarken dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmadığından (HUAK m. 18/A, 18), arabulucuya başvurulmadan dava açılmış olacaktır. Bu durumda mahkeme, herhangi bir işlem yapmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usûlden reddine karar verir (HUAK m. 18/A, 2). Özbek'e göre³³ bu ihtimalde davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usûlden reddi usûl ekonomisine aykırıdır. Kanunda (HUAK) yapılacak değişiklikte, dava şartı olarak arabuluculuğun tamamlanabilir dava şartı olduğu nazara alınarak davanın hemen usûlden reddine karar verilmemeli, bunun yerine eksik dava şartının tamamlanması (HMK m. 115, 2) yoluna gidilmelidir.

3.1.4. Tahkim İlk İtirazının Kabulü

3.1.4.1. Mahkemenin Tahkim İlk İtirazını Kabul Etmesi Sebebiyle Davanın Usûlden Reddine Karar Vermesi

Uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiği itirazının mahkemece kabul edilebilmesi için, tahkim yargılamasının başlatılmış olması gerekli değildir. Mahkemeye tahkim ilk itirazında bulunulduğu sırada bu ilk itirazın kabul edilmesi için, tahkim yargılamasının fiilen başlatılmış olması aranmaz³⁴.

Davalının yapacağı tahkim ilk itirazının sonucunda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usûlden reddeder (HMK m. 413, 1). Çünkü taraflar tahkim sözleşmesi yaparak, tahkim sözleşmesinin kapsamına giren uyuşmazlıklar bakımından mahkemenin yargı yetkisini kaldırmışlardır. Mahkemenin tahkim ilk itirazının kabulüyle davanın usûlden reddi kararı nihâi karar olup, bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir³⁵.

Tahkim ilk itirazının mahkemece incelenerek kabul edilmesinden sonra "davanın usûlden reddi" gerekmektedir (HMK.m.413/1). Yargıtay eski kararlarında tahkim itirazı

³² (AYDEMİR, Fatih. Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, 2017.320-321)

³³ (ÖZBEK, s. 197)

³⁴ (ÖZBEK, s. 198)

³⁵ (ÖZBEK, s. 201)

üzerine “dava dilekçesinin reddi”, bazı kararlarında ise “görevsizlik” kararı vermektedir³⁶. Tahkim ilk itirazını kabul eden mahkemenin davanın usulden reddi yerine görevsizlik kararı vermesi hatalıdır. Çünkü görev kuralları, belirli bir davaya aynı yargı kolundaki ilk derece mahkemelerinden hangisinin bakacağını düzenler. Tahkim ise alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisidir ve herhangi bir yargı koluna girmez. Üstelik “uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi gerektiği itirazı” dava şartı olmayıp Kanunda ilk itiraz olarak sayıldığından (HMK m. 116, 1/b), dava şartlarından olan görevle aynı görülemez. Bu sebeple tahkim ilk itirazını kabul eden mahkeme görevsizlik kararı değil, davanın usûlden reddi kararı vermelidir³⁷.

3.1.4.2. Mahkemenin Denetim Yetkisinin Kapsamı

Tahkim ilk itirazı üzerine mahkemece yapılacak denetimin ölçüsü önem taşımaktadır. Çünkü tahkim ilk itirazı üzerine mahkemece yapılacak denetim sonucunda tahkim sözleşmesi geçerli bulunursa, artık mahkemece uyuşmazlığın esası hakkında bir yargılama yapılmaz ve dava tahkim ilk itirazı sebebiyle usûlden reddedilir. Buna karşılık mahkeme, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız olduğunu tespit ederse, tahkim itirazını reddederek yargılamaya devam eder ve davanın esasına girer³⁸.

³⁶ “ Mahkemece iddia, savunma ve toplanan delillere göre her iki davalının da tahkim itirazında bulunduğu tahkim itirazı ilk itirazlara benzemekte ise de, ilk itirazlardan olmadığı, savunmanın genişletilmesi itirazında bulunulmadığı sürece, cevap süresi geçtikten sonra da tahkim itirazında bulunulabileceği, davacı ile Nokia Corporation arasında imzalanan Aralık 1995 tarihli distribütörlük sözleşmesinin 20/2. maddesinde davacı ile davalı N.. K... Ltd.Şti. arasında imzalanan 15.12.2000 ve 19.6.2001 tarihli distribütörlük sözleşmesinin 25. maddelerinde tahkim şartının bulunduğu, hukukî ilişkinin sözleşmeler çerçevesinde çözülmesinin zorunlu olduğu, sözleşmelerde tahkim şartı mevcut ve geçerli olduğundan asıl ve birleşen davada tahkim itirazının kabulü ile her iki davanın da hakemde görülmesi gerektiğinden dava dilekçelerinin reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 1-Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle davacı ile davalı N... C... ve N... K.... Ltd.Şti. arasında imzalanan sözleşmelerde tahkim şartının bulunmasına, bu şart dikkate alınarak yazılı şekilde hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan diğer temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir. 2-Davacı vekilinin karar ve ilâm harcına ilişkin temyizine gelince; davacı vekili asıl davayı açarken 4.320.320.000 TL, 27.4.2005 tarihinde de ıslah harcı olarak 3.103.149.00 YTL, Birleşen Kadıköy 4.Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2005/75 esas sayılı dosyasında da 31.12.2004 tarihinde 1.734.642.000 TL harç yatırılmış, 25.5.2005 tarihinde de harç tamamlattırılarak 1.732.895.40 YTL daha harç yatırılmıştır. Mahkemece asıl ve birleşen davada dava açılırken yatırılan peşin harçtan karar ve ilâm harcı düşüldükten sonra bakiye harcın iadesine karar verilmiş, ancak 23.4.2005 tarihinde yatırılan 3.103.149.00 YTL ve birleşen davada tamamlattırılan 1.732.895.40 YTL, harcın iadesine karar verilmediğinden hükmün bozulması gerekmekte ise de, bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün HUMK.'nun 438/7 maddesi uyarınca düzeltilerek onanması gerekmiştir.” (Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2006/ 10027 Esas, 2007/3197 Karar, 30.03.2007 Tarih, Corpus Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası. E.T. 13.12.2020)

³⁷ (ÖZBEK, s. 203, naklen; PEKCANITEZ, İlk İtiraz, s. 818)

³⁸ (YEŞİLİRMAK, Ali, s. 1885, web sitesi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/756109>, E.T. 16.12.2020)

Hakemler de tahkim sözleşmesinin mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazları inceleyebilir. Tahkim sözleşmesi ile bunun temelinde bulunan asıl sözleşmenin mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazları incelemek hakemlerin yetkisi kapsamındadır(HMK m. 422, 1). Hakemlerin seçimi usûlüne uygunsuz ve hakemler yetkilerini tahkim sözleşmesine uygun şekilde kullanıyorlarsa, tahkim sözleşmesi geçerli olduğu gibi uygulanma kabiliyetine de sahiptir. Hakemlerin, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız olduğuna ilişkin kararı tahkim davasının sona ermesine yol açar. Hakemlerin buna ilişkin kararına itiraz edilebilir ve mahkemede tekrar incelenmesi sağlanabilir. Uygulanan tahkim hukuku hükümlerine bağlı olarak hakemlerin, tahkim sözleşmesinin geçerli ve uygulanması mümkün olduğuna ilişkin kararı tahkim yargılaması sırasında veya New York Sözleşmesi m. 5'te öngörülmediği üzere nihai hakem kararının verilmesinden sonraki tenfiz davası sırasında itiraza konu olabilir³⁹.

Bu noktada karar verilecek husus, mahkemece tam bir denetim yapılarak tahkim sözleşmesinin geçersiz olup olmadığının mı denetleneceği; yoksa bu hususta derinlemesine bir tahkikat yapmadan, ilk bakışta (görünüşte, *prima facie*) bir incelemeyle yetinilerek mi karar verileceğidir. Son durum kabul edilirse mahkeme, tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu sonucuna açıkça varamadığı sürece davanın esası hakkında yargılama yapamayacaktır. Ancak hâkim eğilim, özellikle de Model Kanun ülkelerinde, mahkemelerce bu esnada, tam bir denetimin gerçekleştirilmesi yönündedir⁴⁰.

HMK sisteminde tahkim ilk itirazı üzerine mahkeme, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanmasının imkânsız olup olmadığını Borçlar Hukuku esaslarına göre ve fakat yüzeysel (*prima facie*) bir inceleme yaparak karara bağlar. Tahkim ilk itirazında bulunan tarafın tahkim sözleşmesinin varlığını yaklaşık ispat ölçüsüyle ortaya koyması yeterlidir. Çünkü tahkim sözleşmesinin mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazları esas itibarıyla hakemler inceler ve kendi yetkileri hakkında karar verir. Bu karar verilirken de sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir (HMK m. 422; MTK m. 7/H).

Bu konudaki nihai denetimi, hakem kararının iptali talebini inceleyen mahkeme yapar. İptal davasına bakan bölge adliye mahkemesi, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanmasının imkânsız olup olmadığını incelerken, daha önce tahkim ilk itirazını inceleyen mahkemenin veya tahkim sözleşmesinin mevcut yahut geçerli olup olmadığına ilişkin itirazları inceleyen hakemlerin verdikleri kararlarla bağlı olmadan müstakil ve kapsamlı bir denetim yapar ⁴¹ (HMK m. 439, 2/ç, d, g, ğ; MTK m. 15/A).

³⁹ (ÖZBEK, s. 194, naklen; Matti S. Kurkela, Santtu Turunen and Conflict Management Institute (COMI), Due Process in International Commercial Arbitration (New York: Oxford University Press, 2010, s. 51.

⁴⁰ (ÖZBEK, s. 195, naklen; Fouchard, Gaillard and Goldman, International Commercial Arbitration, 408)

⁴¹ (YEŞİLİRMAK, s. 1885, naklen; PEKCANITEZ, s. 824)

3.1.4.3. Tahkim İlk İtirazının Kabulüyle Davanın Usûlden Reddine Dair Mahkeme Kararının Bağlayıcılığı

Doktrinde hakemlerin, tahkim ilk itirazının kabulüyle davanın usûlden reddine dair mahkeme kararıyla bağlı olmadığı belirtilmiştir⁴². Mahkemenin inceleme yetkisi sınırlı olduğu için hakemler çok daha geniş inceleme yetkisi ile kendi yetkilerini inceleyip karar verebilirler. Bu nedenle, hakemler kendi yetkilerini incelerken mahkemenin kararına rağmen kendilerinin de yetilerinin bulunmadığına karar verebileceklerdir. Ancak hemen belirtelim ki, hakemlerin şu ya da bu şekilde yetkili olmadıklarına ilişkin verdikleri kararlar, devlet mahkemeleri için bağlayıcıdır ve bu karara uyarak uyuşmazlığı incelemek zorundadırlar⁴³. Aksi yöndeki görüşe göre ise mahkeme hakemlerin tahkim sözleşmesinin geçerliliği hakkında verdiği karar ile bağlı değildir⁴⁴.

Bir görüşe göre⁴⁵ mahkemenin, tahkim ilk itirazı sonucunda verdiği davanın usûlden reddi kararı, kanun yollarından geçerek kesinleşmişse, tahkim sözleşmesinin hükümsüz, tesirsiz veya uygulanmasının imkânsız olmadığını tespit ettiğinden, bu yönüyle hem hakemleri hem de daha sonra hakem kararına karşı açılan iptal davasına bakan bölge adliye mahkemesini bağlamalıdır. Bu hususa açıklık kazandıracak bir kanun tâdilâtı yapılması uygun olur. Doktrinde de aynı görüş savunulmuş ve bu bağlılığın, maddî anlamda kesin hüküm etkisi sebebiyle olmayıp; mahkeme kararları arasında olduğu gibi usûle ilişkin nihaî kararların, ilgili oldukları usûlî sorun hakkında aksine hüküm olmadıkça diğer mahkemeleri de bağlaması sebebiyle olduğu belirtilmiştir⁴⁶.

Mahkemenin, tahkim ilk itirazının kabulüyle davanın usulden reddine dair kararının, kanun yollarından geçerek kesinleşmişse hakemleri ve mahkemeyi bağlaması, iptal davasında hakem kararının bu sebepler veya karara konu uyuşmazlığın tahkime elverişli olmaması sebebiyle iptal edilmesi riskini önler. Sonradan hakem kararının iptali yüzünden masraf, zaman ve emek kaybına uğramamak için mahkemenin, tahkim ilk itirazı sonucunda verdiği davanın usûlden reddi kararının kanun yoluna götürülerek kesinleştirilmesinde büyük yarar vardır⁴⁷.

⁴² (ÖZBEK, s. 200)

⁴³ (YEŞİLİRMAK, s. 1885, naklen; PEKCANITEZ, s. 828)

⁴⁴ (YEŞİLİRMAK, s. 1885, naklen; PEKCANITEZ, s. 830)

⁴⁵ (ÖZBEK, s. 201)

⁴⁶ (ÖZBEK, s. 201)

⁴⁷ (ÖZBEK, s. 201)

SONUÇ

Taraflar arasında kurulan geçerli bir tahkim sözleşmesinin bulunmasına rağmen, sözleşme kapsamındaki bir uyuşmazlık için genel mahkemelerde dava açılması halinde karşı tarafın itirazda bulunma hakkı mevcuttur. Kanaatimizce bu hakkın tanınması, aralarında husule gelecek uyuşmazlıkların çözümünde taraflara, mevzuatla tanınmış bir koruyucu düzenlemedir. Böylelikle taraf iradelerine üstünlük tanınarak tahkim anlaşmasının uygulama gücü devlet mahkemelerince verilecek kabul kararıyla ile güvenceye alınırken, aynı zamanda devlet yargısı ile hakem yargısı arasında da uyum ve entegrasyon sağlanabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Z. (2020). *Milletlerarası Tahkim*. İstanbul: Vedat.
- Aydemir, F. (2017). Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*.
- Bacanlı, M. R. (2006). Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı ve Değerlendirilmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*.
- Bulur, A. (2007). Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Arabuluculuk Yöntemi. *Ankara Barosu Dergisi*(65).
- Büyükalp, İ. S. (2015). Uluslararası Tahkim Anlaşmasının Hükümsüz, Tesirsiz veya İcrasının İmkansız Olması Kavramları, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2014), 2034.
- Kuru, B. (2020). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin.
- Kuzgun, E. (2020). Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Verilen Hakem Kararlarının İcrası. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(19(1)).
- Özbek, M. S. (2019). Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- Pekcanitez, H. (2016). Tahkim İlk İtirazı. *Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, 11(32).
- Pekcanitez, H., Atalay, O., & Özekes, M. (2020). *Medeni Usul Hukuku*. Oniki Levha.
- Pekcanitez, H., Özekes, M., Akkan, M., & Korkmaz, H. (2017). *Medeni Usul Hukuku* (15 b., Cilt III). Oniki Levha.
- Taşkın, A. (2019). Fransız Milli Ve Milletlerarası Tahkim Hukukunda Tahkim Reformuna Dair Kararname (Madde 1442 – 1462) İle Türk Tahkim Hukuku (Hmk, Mtk) Hükümlerinin Mukayesesi (Karşılaştırılması). *Gazi Üniversitesi Hukuk Dergisi*, 465.
- Ünel, N. (2020, 12 12). *Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu*.
<http://www.mfa.gov.tr/data/kutuphane/yayinlar/ekonomik sorunlar/dergisi/sayi32/nehirunel.pdf?country=BE> adresinden alındı
- Ünel, N. (). *Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu. Uluslararası Ekonomik Sorunlar*.
<http://www.mfa.gov.tr/data/kutuphane/yayinlar/ekonomik sorunlar/dergisi/sayi32/nehirunel.pdf?country=BE>. 12 2020, 12 tarihinde
<http://www.mfa.gov.tr/data/kutuphane/yayinlar/ekonomik sorunlar/dergisi/sayi32/nehirunel.pdf?country=BE> adresinden alındı
- Yeşilirmak, A. (2011). *Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem - Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*.
<https://dergipark.org.tr/pub/deuhfd/issue/46919/588523> adresinden alındı